

УДК 81'243:378.147

Вікторія Ланіна (Кривий Ріг, Україна)
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ
«Криворізький національний університет»

ПЕДАГОГІКА
Проблеми підготовки фахівців

КРИТЕРІЇ, ДЕСКРИПТОРИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Провести діагностування вихідного рівня володіння студентами технічного університету професійно зорієнтованим спілкуванням іноземною мовою можна насамперед, спираючись на критеріальну базу, адекватну концептуальним засадам дослідження.

У результаті теоретичного аналізу інтерпретацій основних категорій окресленої проблеми: критерії, дескриптори та рівні сформованості мовленнєвої компетентності студентів, які належать Н. Сурі, Н. Костриці, М. Лісовому, В. Момоту, В. Завіній, Г. Береговій, В. Галузьян, М. Сметанському та ін., охарактеризуємо *критерії оцінювання сформованості іноземної мовленнєвої компетентності студентів*, як визначені аспекти, за якими здійснюється оцінювання навчальних досягнень студентів в оволодінні іноземною мовленнєвою компетентністю; *дескриптори сформованості іноземного мовлення студентів* — точні ознаки, характеристики, що встановлюють відповідність об'єкта оцінювання (сформованість мовленнєвої компетентності студентів) тому чи іншому рівню; *рівні сформованості іноземного мовлення* — величини, які є вимірювачами об'єкта оцінювання та встановлюють ступінь сформованості отриманих знань (володіння іноземною мовленнєвою компетентністю).

Наявні різні підходи до розроблення критеріїв сформованості мовлення: в одних науковців критерії збігаються з компонентами структури мовленнєвої

компетентності, в інших критерії, дескриптори й рівні спрямовані на оцінювання компонентів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння та письмо) й розроблені окремо в межах кожного виду.

З позиції нашого дослідження, для визначення вихідного рівня сформованості мовленнєвої компетентності студентів пропонуємо оцінювання чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Окреслені нами структурні компоненти професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності студентів гірничих інженерів (*базовий, професійно зорієнтований та бізнес зорієнтований*) формуються поетапно (у три етапи, протягом п'яти модулів) згідно з програмою дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» [1]. Теоретично і практично для визначення вихідного рівня сформованості мовленнєвої компетентності студентів ми не можемо оцінювати професійний та діловий аспекти іншомовного мовлення, передбачені у другому (*професійно зорієнтований* (модуль №2, 3) та третьому (*бізнес зорієнтований* (модуль № 4, 5) компонентах розробленої нами структури професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності студентів-гірничих інженерів у процесі вивчення іноземних мов.

Отже, у нашому дослідженні для визначення вихідного рівня сформованості мовленнєвої компетентності студентів майбутніх гірничих інженерів оцінюванню підлягають чотири види мовленнєвої діяльності (аудіювання; говоріння; читання; письмо). Згідно з об'єктами оцінювання (види мовленнєвої діяльності) ми виокремлюємо такі критерії:

- *сприйняття на слух мовлення (аудіювання)* — розуміти основні думки та розпізнавати відповідну й конкретну інформацію, визначати позицію мовця, намір і комунікативні наслідки його висловлювання, розрізняти різні реєстри в спілкуванні з друзями, незнайомцями, колегами та з людьми різного віку й соціального статусу, робити припущення про ідеї та ставлення, розуміти особливості дискурсу;
- *розуміння змісту прочитаного (читання)* — визначати ідею аутентичного тексту та її задуманий наперед вплив, сутність, деталі і

структуру тексту, розуміти позицію автора, його намір; розрізняти різні стилістичні реєстри в писемному спілкуванні з друзями, незнайомцями, колегами та з людьми різного віку й соціального статусу ;

— *монологічне й діалогічне мовлення (говоріння)* — виконання завдань (організація, кількість, якість, відповідність та чіткість інформації); точність та доречність використання мовних засобів; лексичний і граматичний діапазон; здатність студента продукувати розбірливі висловлювання (вимова: дотримання наголосу, ритму, інтонації), брати активну участь у бесіді, обмінюватися репліками та підтримувати інтеракції (ініціювання розмови та реагування належним чином) відповідно до дескрипторів рівня;

— *письмове висловлювання* — зміст (відповідність темі, виконання завдання, тлумачення питання через призму різноманітних ідей та аргументів); точне використання мовних засобів, лексики, пунктуації та граматичних структур, характерних для даного рівня (правопис та граматичні помилки, що не заважають розумінню, є прийнятними); лексичний і граматичний діапазон (уникнення повторення лексичних одиниць, використання лексики, різноманітних граматичних структур, відповідних рівню студента,); організація зв'язності тексту (чітка структура: вступ, головна частина і висновок; належна розбивка на абзаци), реєстр і формат (чутливість до читача: соціальні ролі, тип повідомлення, тощо; формат, що відповідає завданню).

Програма курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням», на яку ми орієнтуємося та часто покликаємося в своєму дослідженні, розрахована на досить високий вихідний рівень студентів, який відповідає рівню B1 за загальноєвропейською системою рівнів володіння іноземною мовою [2, с. 1]. Виокремлюємо три рівні сформованості мовленнєвої компетентності студентів, та розглядаємо їх у паралелі з відповідними рівнями загальноєвропейської системи рівнів володіння іноземною мовою: низький (A1); середній (A2); достатній (B1); високий (B2) [3].

У повному обсязі діагностувальну базу рівнів та дескрипторів сформованості іншомовної мовленнєвої компетентності студентів майбутніх гірничих інженерів подано нижче.

Низький рівень (A1):

- ***аудіювання*** — студент розуміє окремі знайомі слова й дуже прості фрази під час повільного та чіткого мовлення в ситуаціях повсякденного спілкування, коли говорять про нього, його родину та найближче оточення;
- ***читання*** — студент розуміє знайомі імена, слова, а також дуже прості пропозиції в оголошеннях, на плакатах або в каталогах;
- ***говоріння (діалог)*** — студент може брати участь у діалозі, якщо його співрозмовник повторює на його прохання в уповільненому темпі свій вислів або перефразовує його, а також допомагає сформулювати те, що студент намагається сказати, ставити прості запитання та відповідати на них у межах відомих або цікавих для нього тем;
- ***говоріння (монолог)*** — студент уміє, використовуючи прості фрази й пропозиції, розповісти про місто, де мешкає, та людей, яких знає;
- ***письмо*** — студент уміє писати прості листівки (наприклад, поздоровлення зі святом), заповнювати формуляри, вносити своє прізвище, національність, адресу в реєстраційний лист у готелі.

Середній рівень (A2):

- ***аудіювання*** — студент розуміє окремі фрази й найбільш уживані слова у висловлюваннях, що стосуються важливих для нього тем (наприклад, основну інформацію про себе та свою сім'ю, про покупки, про місто, у якому мешкає, про роботу); розуміє, про що йде мова в простих, чітко вимовлених і невеликих за розміром повідомленнях і оголошеннях;
- ***читання*** — студент розуміє дуже короткі прості тексти, може знайти конкретну, легко передбачену інформацію в текстах повсякденного спілкування: у рекламах, проспектах, меню, розкладах, розуміє прості листи особистого характеру;

- **говоріння (діалог)** — студент уміє спілкуватися в простих типових ситуаціях, що вимагають безпосереднього обміну інформацією в межах знайомих йому тем і видів діяльності, може підтримувати досить коротку розмову на побутові теми, але розуміє недостатньо, щоб самостійно вести бесіду;
- **говоріння (монолог)** — студент може, використовуючи прості фрази й пропозиції, розповісти про свою сім'ю та інших людей, умови життя, навчання, теперішню або колишню роботу;
- **письмо** — студент уміє писати прості короткі записки й повідомлення, може написати нескладний лист особистого характеру.

Достатній рівень (B1):

- **аудіювання** — студент розуміє основні положення чітко вимовлених висловів у межах літературної мови на відомі йому теми, з якими доводиться мати справу на роботі, в школі, на відпочинку тощо, розуміє, про що йде мова в більшості радіо- й телепрограм про поточні події, а також у передачах, пов'язаних із його особистими або професійними інтересами (мовлення тих, що говорять, має бути при цьому чітким і відносно повільним);
- **читання** — студент розуміє тексти, побудовані на частотному мовному матеріалі повсякденного й професійного спілкування, розуміє описи подій, відчуттів, намірів у листах особистого характеру;
- **говоріння (діалог)** — студент уміє спілкуватися в більшості ситуацій, що виникають під час перебування в країні, мова якої вивчається, може без попередньої підготовки брати участь у діалогах на знайому йому тему (наприклад, «сім'я», «хобі», «робота», «подорож», «поточні події» тощо);
- **говоріння (монолог)** — студент уміє будувати прості зв'язні висловлювання про свої особисті враження, події, розповісти про свої мрії, надії та бажання, може коротко обґрунтувати й пояснити свої погляди та наміри, розповісти історію або викласти сюжет книжки й фільму та висловити своє ставлення стосовно них;

— **письмо** — студент уміє писати прості зв'язні тексти на знайомі або цікаві для нього теми, уміє писати листи особистого характеру, повідомляючи в них про свої особисті переживання та враження.

Високий рівень (B2):

— **аудіювання** — студент розуміє розгорнуті доповіді й лекції та навіть складну аргументацію, що міститься в них, якщо тематика цих виступів йому досить знайома, розуміє майже всі новини й репортажі про поточні події, зміст більшості фільмів, якщо їхні герої говорять літературною мовою;

— **читання** — студент розуміє статті й повідомлення щодо сучасної проблематики, автори яких дотримуються особливої позиції, сучасну художню прозу;

— **говоріння (діалог)** — студент уміє без підготовки досить вільно брати участь у діалогах із носіями мови, що вивчається, брати активну участь у дискусії про відомі проблеми, обґрунтовувати й відстоювати свою позицію;

— **говоріння (монолог)** — студент уміє зрозуміло й докладно висловлюватися з широкого кола питань, що цікавлять його, пояснити свою позицію з актуальної проблеми, висловлюючи всі аргументи «за» та «проти»;

— **письмо** — студент уміє писати зрозумілі докладні повідомлення з широкого кола питань, що цікавлять його, есе або доповіді, висвітлюючи питання або аргументуючи всі «за» та «проти», листи, виокремлюючи ті події і враження, які є для нього особливо важливими.

Окреслені критерії, дескриптори та рівні дають нам змогу визначити вихідні позиції для розроблення методики діагностування вихідного рівня сформованості іншомовної мовленнєвої компетентності студентів технічних спеціальностей вищого навчального закладу на початку експерименту для подальшого розроблення дослідної моделі щодо формування мовленнєвої

компетентності студентів майбутніх гірничих інженерів у процесі вивчення іноземних мов.

Література:

1. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу з дисципліни Іноземна мова за професійним спрямуванням» бакалаврів галузі знань 0503 — Розробка корисних копалин I-II курсів навчання / Розроб.: С. І. Кострицька, І. І. Зуєнок, Н. В. Поперечна, О. Д. Швець. — Д. : Національний гірничий університет, 2007. — 165 с.
2. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г. Є. Бакаєв, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. — К. : Ленвіт, 2005. — 119 с.
3. [A Common European Framework of Reference for Languages Learning, Teaching, Assessment](http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf)
Повний текст монографії англійською мовою на сайті Ради Європи.
http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf